

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Łodzi

LLO.411.6.4.2023

Ewa Hetłof
Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny -
Dyrektor
Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna
98-220 Zduńska Wola
ul. Łaska 13

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

D/23/510 – Wykonywanie obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Zduńskiej Woli ¹ , ul. Łaska 13, 97-500 Radomsko
Kierownik jednostki kontrolowanej	Ewa Hetlof Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny - Dyrektor, od 1 stycznia 2023r.
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none">1. Działania Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w celu realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży oraz reagowanie w sytuacji uchylania się od niego.2. Działania oświatowo - zdrowotne Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w celu realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2021 r. do 31 grudnia 2023 r., z wykorzystaniem dowodów sporządzonych zarówno przed tym okresem jak i po nim, jeżeli miały wpływ na działalność jednostki w zakresie objętym kontrolą.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ² .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Łodzi
Kontroler	Renata Biskupska, Gł. specjalista kp., upoważnienie do kontroli nr LLO/173/2023 z 13 grudnia 2023 r.

(akta kontroli str. 1-6)

¹ NIP 829-13-71-164, Regon 000669401-00027, zwane dalej: PSSE.

² Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W latach 2021-2023 zadania z zakresu obowiązkowych szczepień dzieci i młodzieży realizowała Sekcja Nadzoru Epidemiologicznego podległa bezpośrednio Państwowemu Powiatowemu Inspektorowi Sanitarnemu – Dyrektorowi Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Zduńskiej Woli⁴. Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Zduńskiej Woli posiadała dane w zakresie liczby placówek wykonujących obowiązkowe szczepienia ochronne oraz liczby kart uodpornienia dzieci i młodzieży poniżej 20 lat. Dysponowała także danymi w zakresie liczby osób uchylających się od obowiązku szczepienia i przyczynach odmów zaszczepienia. Stan zaszczepienia dzieci i młodzieży sprawdzano i analizowano w PSSE w szczególności podczas kontroli sanitarnych prowadzonych w tych jednostkach, a także w oparciu o sprawozdania przekazywane przez placówki realizujące obowiązkowe szczepienia ochronne. Jednakże – jak wykazała kontrola NIK - przyjmowane przez PPIS od placówek podstawowej opieki zdrowotnej sprawozdania nie zawsze były kompletne i często zawierały liczne błędy rachunkowe. PPIS nie wykazała się rzetelnością i starannością w zbieraniu, weryfikowaniu, agregowaniu i przekazywaniu danych pozyskanych z tych placówek. Błędy zawierały też sprawozdania sporządzane przez PSSE i przekazywane do Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Łodzi.

PPIS analizowała skutki napływu dzieci i młodzieży z innych krajów, w szczególności z Ukrainy. W okresie objętym kontrolą, zgodnie z postanowieniami art. 12a ust. 3 ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej⁵, PPIS przedstawiała radzie powiatu informacje o stanie bezpieczeństwa sanitarnego powiatu, w których zawarte były m.in. dane o nierealizowaniu obowiązkowych szczepień dzieci i młodzieży.

PPIS w celu wyegzekwowania obowiązku zaszczepienia od osób uchylających się podejmowała właściwe i terminowe czynności edukacyjno-informacyjne i upominające, a następnie w przypadkach uchylania się od obowiązku szczepień, wszczyniała postępowania egzekucyjne. W okresie objętym kontrolą efektem powyższych działań było zaszczepienie 16 dzieci.

PPIS podejmowała liczne działania oświatowo-zdrowotne ukierunkowane na promocję obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży.

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej. W niniejszym wystąpieniu zastosowano ocenę opisową.

⁴ Dalej: PPIS

⁵ Dz. U. z 2024 r. poz. 416, dalej: ustawa o PIS.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Działania Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w celu realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży oraz reagowanie w sytuacji uchylania się od niego.

Zgodnie ze statutem PSSE⁶ i Regulaminem Organizacyjnym⁷ zadania dotyczące zapobiegania powstawaniu chorób, w tym zadania z zakresu obowiązkowych szczepień dzieci i młodzieży realizowała Sekcja Nadzoru Epidemiologicznego podległa bezpośrednio Państwowemu Powiatowemu Inspektorowi Sanitarnemu – Dyrektorowi Powiatowej Stacji Sanitarно-Epidemiologicznej w Zduńskiej Woli (PPIS).

(akta kontroli str. 7-4, 469-475)

Opis stanu faktycznego

1.1. Według PPIS w kontrolowanym okresie na terenie powiatu było 10 placówek (w tym dziewięć placówek podstawowej opieki zdrowotnej i jeden oddział noworodkowy w Zduńskowolskim Szpitalu Powiatowym), realizujących świadczenia polegające na szczepieniu dzieci i młodzieży⁸. Natomiast z informacji uzyskanych w tym zakresie od Łódzkiego Oddziału Wojewódzkiego NFZ wynikało, że na terenie powiatu zduńskowolskiego funkcjonowało 10 placówek (nie wskazano Oddziału Noworodkowego). Jedna placówka⁹ znajdująca się w wykazie NFZ, jako placówka wykonująca szczepienia dla dzieci, w danych PSSE wykazana była jako wykonująca szczepienia dla dorosłych. Z wyjaśnień PPIS wynika, iż placówka ta - NZOZ „Medicus” mający siedzibę w Zduńskiej Woli na ul. Opiesińskiej 10-12 w latach 2021-2023 był placówką dla osób dorosłych i nie przeprowadzała szczepień ochronnych dla dzieci.

(akta kontroli str. 48-54, 654-657, 795-798)

PSSE nie posiadała danych z okresu objętego kontrolą na temat liczby osób, które powinny zostać zaszczepione oraz osób zaszczepionych. PPIS wyjaśniła, iż sprawozdania kwartalne i roczne ze szczepień ochronnych¹⁰ przekazywane przez placówki podstawowej opieki zdrowotnej (POZ) nie zawierały takich informacji, w związku z powyższym PSSE w Zduńskiej Woli nie agregowała takich danych. PSSE posiadała jedynie informacje o liczbie kart uodpornienia dzieci i młodzieży poniżej 20 lat przekazywane z POZ wg roku urodzenia dziecka.

Dane wynikające ze sprawozdań obrazowały liczbę kart uodpornienia dzieci i młodzieży poniżej 20 roku życia (liczbę osób zarejestrowanych w danej placówce). Ze sprawozdań przekazanych przez placówki POZ na koniec każdego roku objętego kontrolą wynikało, że w roku 2021 w placówkach na terenie podległym PSSE było zarejestrowanych łącznie 12.546¹¹ osób posiadających karty uodpornienia, z tego

⁶ Wprowadzonym Zarządzeniem Wojewody Łódzkiego nr 130/2020 z dnia 1 września 2020 r. i nr 106/2023 z dnia 23 maja 2023 r.

⁷ Wprowadzonym Zarządzeniem Dyrektora PSSE nr 6/2020 z dnia 10 września 2020 r., nr 9/2021 z dnia 12 lipca 2021 r. i nr 9/2023 z dnia 16 czerwca 2023 r.

⁸ Zwane dalej placówki.

⁹ NZOZ Medicus.

¹⁰ Zgodnie z art. 17 ust. 8 pkt 2 ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi, (Dz. U. z 2023 r., poz. 1284 ze zm.), dalej: ustawa o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi.

¹¹ Odpowiednio na koniec każdego kwartału: 12.173; 13.519; 12.361; 12.546.

29¹² osób uchylających się od szczepień. W roku 2022 odpowiednio: 12.427¹³, 26¹⁴, a w roku 2023 – 12.242¹⁵, 49¹⁶.

(akta kontroli str. 55-262, 275-395, 476-653, 830-833, 835-836)

Z 29 osób uchylających się od szczepień wykazanych w sprawozdaniach na koniec 2021 r. - w 23 przypadkach rodzice odmówili szczepień na skutek wpływów ruchów antyszczepionkowych, w trzech przypadkach na skutek wcześniejszych NOP, a w pozostałych trzech przypadkach nie podano przyczyn. W roku 2022 z 26 osób uchylających się w 25 przypadkach rodzice odmówili szczepień na skutek wpływu ruchów antyszczepionkowych, a w jednym przypadku nie podano przyczyny.

W roku 2023 z 49 osób uchylających się w 45 przypadkach rodzice odmówili szczepień na skutek wpływu ruchów antyszczepionkowych, w jednym z powodu wpływu środowisk propagujących medycynę alternatywną, a w trzech nie podano przyczyny.

(akta kontroli str.714-716)

W latach 2021-2023 placówki POZ zgłosiły do PSSE łącznie 62 nowe osoby¹⁷ uchylające się od szczepień ochronnych, z czego przeciwko:

- gruźlicy - brak 14 szczepień;
- wirusowemu zapaleniu wątroby typu B – brak 25 szczepień;
- błonicy - brak 49 szczepień;
- krztuścowi - brak 49 szczepień,
- tężcowi - brak 49 szczepień;
- ostremu nagminnemu porażeniu dziecięcemu (poliomyelitis) - brak 44 szczepienia;
- odrze – brak 55 szczepień;
- nagminnemu zakażeniu przyusznic (śwince) – brak 55 szczepień;
- różyczce – brak 55 szczepień;
- inwazyjnym zakażeniom Haemophilus influenzae typu b - brak 25 szczepień;
- inwazyjnym zakażeniom Streptococcus pneumoniae - brak 10 szczepień.

(akta kontroli str. 775, 837)

W kontrolowanym okresie do PSSE przekazywano sprawozdania zarówno kwartalne jak i roczne ze wszystkich placówek wykonujących obowiązkowe szczepienia ochronne dzieci i młodzieży, z wyjątkiem Oddziału Noworodkowego w Zduńskowolskim Szpitalu Powiatowym, z którego dane o szczepieniach przyjmowano telefonicznie, o czym szerzej w pkt 1 sekcji Stwierdzone nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 658-674, 737-741)

Sprawozdania przekazywano za pomocą faksu, drogą elektroniczną, a także w większości przypadków osobiście, bezpośrednio do Sekcji Nadzoru Epidemiologicznego, czyli w sposób niezgodny z przepisami prawa w tym zakresie, o czym szerzej w pkt 2 sekcji Stwierdzone nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 737-741)

Wszystkie sprawozdania kwartalne zawierały zarówno załącznik nr 4 jak i załącznik nr 5, jednak nie we wszystkich sprawozdaniach w załączniku nr 4 wypełniano rubrykę działu II dot. osób uchylających się od szczepień¹⁸. Ponadto do żadnego ze

¹² Odpowiednio na koniec każdego kwartału: 24; 24; 26; 29.

¹³ Odpowiednio na koniec każdego kwartału: 12.077; 12.194; 12.284; 12427.

¹⁴ Odpowiednio na koniec każdego kwartału: 40; 34; 32; 26.

¹⁵ Odpowiednio na koniec każdego kwartału: 12.518; 12.591; 12.104; 12.242.

¹⁶ Odpowiednio na koniec każdego kwartału: 30; 36; 35; 49.

¹⁷ Z tego: w roku 2021- trzy osoby – 0,02% (czworo rodziców), w roku 2022 – 34 osoby - 0,27% (45 rodziców) i w roku 2023 – 25 osób - 0,20% (27 rodziców).

¹⁸ Na dziewięć podmiotów składających sprawozdania, cztery wypełniały rubryki działu II zał. Nr 4. W pozostałych przypadkach z informacji przekazanych w trakcie kontroli NIK przez placówki składające sprawozdania wynikało, że braki w tym zakresie powstały w wyniku natłoku zadań związanych z pandemią oraz niekwestionowania braku wpisów przez PSSE.

złożonych sprawozdań nie dołączono imiennego wykazu osób uchylających się, o czym szerzej w pkt 3 sekcji Stwierdzone nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 55-468, 737-741, 810-830)

PPIS wyjaśniła, iż do placówek POZ kierowano instrukcje, jak należy wypełniać kwartalne sprawozdanie z przeprowadzonych szczepień ochronnych wg ilości wykorzystania szczepionek, kierowano także elektroniczne formularze sprawozdania MZ-54 (Roczne sprawozdanie ze szczepień ochronnych), które zawierały instrukcje ich wypełniania oraz udzielano instruktażu telefonicznie i osobiście w siedzibie Stacji lub podczas rutynowych kontroli sanitarnych.

(akta kontroli str. 469-475, 682-691)

PPIS wyjaśniła ponadto, że „rzetelność otrzymywanych sprawozdań weryfikowano na podstawie m.in. stanów magazynowych przesyłanych do PSSE w Zduńskiej Woli przez placówki POZ. Roczne sprawozdania otrzymane z POZ analizowano w oparciu o Kwartalne sprawozdania z obowiązkowych szczepień ochronnych sporządzane według informacji zawartych w kartach uodpornienia, przechowywanych przez składającego sprawozdanie za ostatni kwartał (IV kwartał danego roku)”.

Analiza wszystkich sprawozdań kwartalnych przedkładanych przez placówki POZ w okresie objętym kontrolą wykazała liczne błędy rachunkowe, o czym szerzej w pkt 4 sekcji Stwierdzone nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 469-475)

Według wyjaśnień PPIS sprawozdania kwartalne z POZ przesyłane były w formie papierowej i elektronicznej, natomiast roczne sprawozdanie wyłącznie drogą elektroniczną. Po weryfikacji nadesłanych sprawozdań pracownik PSSE w Zduńskiej Woli ręcznie wprowadzał dane do systemu elektronicznego ESNSD (Elektroniczny System Nadzoru nad Dystrybucją szczepionek). Dane ujmowane w sprawozdaniach jednostkowych dotyczyły osób uchylających się od obowiązkowych szczepień ochronnych i dotyczyły dzieci, których rodzice odmówili zaszczepienia lub którzy nie zareagowali na powiadomienia o szczepieniu. Podmiot leczniczy nie wskazywał sposobu odmowy zaszczepienia. PSSE pozyskiwała wiedzę w zakresie odmowy szczepień z dokumentu – formularza przekazywanego przez placówki POZ pn. „Zgłaszam rodziców uchylających się od szczepień swojego dziecka”.

(akta kontroli str. 731-734, 795-798)

Dane ujmowane w każdym kwartalnym sprawozdaniu przesyłanym przez jednostki wykonujące szczepienia w ramach programu obowiązkowych szczepień ochronnych (program OSO) dotyczyły wymaganego okresu sprawozdawczego, z wyjątkiem danych w dziale II załącznika nr 4 do sprawozdania, gdzie dane o osobach uchylających się podawano narastająco.

Z-ca PPIS wyjaśniła, iż w WSSE nie kwestionowano przedstawiania danych w dziale II w sposób narastający, a liczbę osób uchylających się z poprzednich okresów i z okresów bieżących przekazywano do WSSE w dodatkowym Sprawozdaniu rocznym osób uchylających się od obowiązkowych szczepień ochronnych.

(akta kontroli str. 469-475)

Osoby uchylające się od obowiązku szczepień w ramach programu OSO sprawozdawane były tylko w formie liczbowej. W sprawozdaniach zbiorczych przekazywanych do WSSE wykazywano oddzielnie liczbę dzieci i rodziców uchylających się od obowiązkowych szczepień ochronnych¹⁹. Postępowanie prowadzono odrębnie w stosunku do każdego rodzica uchylającego się od szczepień dziecka, a nie w stosunku do poszczególnych chorób zakaźnych i nie było wykazywane wielokrotnie.

¹⁹ np. troje dzieci i dwoje rodziców.

PPIS wyjaśniła, że pracownicy Sekcji Nadzoru Epidemiologicznego PSSE w Zduńskiej Woli przekazywali ustne wytyczne do jednostek realizujących obowiązkowe szczepienia ochronne na terenie powiatu, natomiast w przypadku dzieci zadeklarowanych do podmiotów leczniczych na terenie innego powiatu kierowano pisma do PSSE zgodnie z podległością terenową, celem uzyskania informacji o stanie zaszczepienia danego dziecka. Nie stwierdzono trudności, na bieżąco uzgadniano wątpliwości z podmiotami podczas przekazywania sprawozdań kwartalnych.

(akta kontroli str. 731-734, 795-798)

Kwartalne sprawozdania z przeprowadzonych obowiązkowych szczepień ochronnych były przekazywane do Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego z zachowaniem terminów określonych przepisami prawa²⁰. Wszystkie sprawozdania zawierały kompletne załączniki nr 4²¹ i załączniki nr 5.

Analiza ww. sprawozdań i kwartalnych sprawozdań składanych przez placówki wykonujące szczepienia wykazała niezgodności w agregacji danych, co skutkowało raportowaniem nierzetelnych danych przekazywanych do WSSE, o czym szerzej w pkt. 5 sekcji Stwierdzone nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 55-468, 476-509, 692-704, 737-741, 795-798)

Roczne sprawozdania ze szczepień ochronnych MZ-54 przekazywano do WSSE w Łodzi w terminach określanych przez WSSE²². Dane w ww. sprawozdaniach były zgodne z danymi z rocznych sprawozdań MZ-54 przekazywanych przez placówki POZ wykonujące obowiązkowe szczepienia ochronne dla dzieci i młodzieży. Roczne sprawozdania przekazywane do WSSE były sporządzane zarówno w wersji z ilością szczepień na poszczególne choroby, jak i w wersji z procentowym poziomem zaszczepienia na poszczególne choroby w poszczególnych rocznikach dzieci i młodzieży. W sprawozdaniu za rok 2021 wykazano 511 osób²³, które przeciw wszystkim chorobom uwzględnionym w kalendarzu szczepień otrzymały wszystkie dawki szczepionek wymaganych w tym wieku (89,96 %), 47 osób (8,27%), które nie otrzymały wszystkich dawek szczepionek wymaganych w tym wieku i 10 osób (1,76%), u których brak było jakichkolwiek szczepień wymaganych w tym wieku. W roku 2022 odpowiednio: 492²⁴, (89,29%), 51 (9,26%) i osiem (1,45%). Natomiast w roku 2023: 433²⁵ (86,43%), 64 (12,775) i cztery (0,8%).

(akta kontroli str. 510-653, 705-708)

Z procentowej wersji rocznych sprawozdań MZ-54 składanych przez PSSE wynika również, iż:

- na gruźlicę zaszczepiło się 96,5% dzieci z rocznika 2023, 96,4% z rocznika 2022 i 98,2% z rocznika 2021,
- na WZW typu b narastająco w kolejnych rocznikach: od 39,1% z rocznika 2023 do 97,6% z rocznika 2019,
- na zakażenie rotawirusowe: 58,8% z rocznika 2023, 79,9% z rocznika 2022 i 90,7% z rocznika 2021,
- na płonicę i tężec narastająco w kolejnych rocznikach: od 45,8% z rocznika 2023 do 96,4% z rocznika 2006,
- na krztusiec narastająco w kolejnych rocznikach: od 45,8% z rocznika 2023 do 97,0% z rocznika 2011,

²⁰ 12 kwietnia 2021 r., 8 lipca 2021 r., 8 października 2021 r., 11 stycznia 2022 r., 12 kwietnia 2022 r., 8 lipca 2022 r., 10 października 2022 r., 11 stycznia 2023 r., 6 kwietnia 2023 r., 10 lipca 2023 r., 16 października 2023 r. i 12 stycznia 2024 r.

²¹ Z wpisem w dziale II liczby rodziców uchylających się od szczepień i liczby dzieci, których to dotyczy.

²² Za rok 2021 – 26 lutego 2022 r., za rok 2022 – 20 lutego 2023 r. a za rok 2023 – 25 stycznia 2024 r.

²³ Z rocznika 2019.

²⁴ Z rocznika 2020.

²⁵ Z rocznika 2021.

- na poliomyelitis narastająco w kolejnych rocznikach: od 45,8% z rocznika 2023 do 94,5% z rocznika 2015,
- na odrę, świnkę i różyczkę narastająco w kolejnych rocznikach: od 66,3% z rocznika 2022 do 94,7% z rocznika 2010,
- na haemophilus typu b narastająco w kolejnych rocznikach: od 45,8% z rocznika 2023 do 93,9% z rocznika 2018,
- na streptococcus pneumoniae narastająco w kolejnych rocznikach: od 53,3% z rocznika 2023 do 93,3% z rocznika 2018.

(akta kontroli str. 630-653)

Ponadto PSSE na podstawie rejestru osób uchylających się od obowiązku szczepień ochronnych (sporządzanego na podstawie przekazanych przez POZ dokumentów dotyczących rodziców uchylających się od obowiązku szczepień) oraz rejestru upomnień, tytułów wykonawczych i postanowień dotyczących zarzutów w sprawie prowadzenia egzekucji administracyjnej sporządzała roczne Sprawozdania o osobach uchylających się od szczepień i działaniach podejmowanych przez PSSE w celu wyegzekwowania jego wykonania przez osoby uchylające się w danym roku. Sprawozdanie za rok 2021 przekazano do WSSE 8 marca 2022 r., za rok 2022 – 6 lutego 2023 r., natomiast za rok 2023 ze względu na brak wytycznych²⁶ nie zostało jeszcze przekazane do WSSE. Dane z ww. sprawozdań dotyczące liczby dzieci niezaszczepionych i rodziców uchylających się od obowiązku szczepień były tożsame z danymi wykazywanymi w dz. IV zał. Nr 4 do Sprawozdań z przeprowadzonych szczepień ochronnych przekazywanych przez PSSE do WSSE.

(akta kontroli str. 1092-1100)

PPIS wyjaśniła, że „Stan zaszczepienia dzieci i młodzieży w placówkach POZ sprawdzano i analizowano na bieżąco podczas kontroli sanitarnych:

- a) weryfikując karty szczepień dzieci i młodzieży w danych rocznikach; informację o nierealizowaniu obowiązkowych szczepień dzieci i młodzieży umieszczano w Formularzu do protokołu kontroli, druk wewnętrzny PIS F/EP/09 „Ocena w zakresie szczepień ochronnych w okresie od... do...” oraz prowadzono rozmowy z kierownikiem danego podmiotu leczniczego;
- b) przyczyny odmowy zaszczepienia dzieci i młodzieży były analizowane w oparciu o sprawozdanie roczne o osobach uchylających się od szczepień i były to najczęściej: wpływy ruchów antyszczepionkowych, wcześniejsze NOP-y u osoby zobowiązanej, inne lub nieznanne przyczyny²⁷, na podstawie informacji uzyskanych od pracowników przychodni przyczyną odmowy była też diagnostyka chorób przewlekłych, infekcje sezonowe;
- c) w trakcie bieżącego nadzoru w placówkach POZ pracownik PSSE nie ma bezpośredniego kontaktu z rodzicami dzieci i młodzieży uchylającymi się od szczepień, jednakże prowadzi rozmowy z pielęgniarkami wykonującymi szczepienia i lekarzami kwalifikującymi do szczepień celem poprawy wyszczepialności dzieci i młodzieży w placówkach POZ, zachęca się pracowników podmiotów leczniczych do prowadzenia działań edukacyjnych wśród rodziców. Ponadto pracownicy Sekcji Nadzoru Epidemiologicznego PSSE w Zduńskiej Woli na bieżąco udzielają informacji rodzicom na temat korzyści wynikających z realizowania szczepień w ramach OSO. Ponadto po przekazaniu przez podmiot leczniczy formularza „Zgłaszam rodziców uchylających się od szczepień swojego dziecka”, gdzie w dołączonej karcie uodpornienia wskazane są brakujące szczepienia ochronne, po uzyskaniu danych o braku szczepień, kierowane są pisma do rodziców, ze szczegółowymi informacjami na temat szczepień.

²⁶ Dotyczących terminu i formy przekazania danych.

²⁷ Dane o przyczynach odmowy szczepień pozyskiwano z indywidualnych zgłoszeń poszczególnych osób uchylających się od szczepień przekazywanych przez POZ do PSSE.

d) sytuacja epidemiologiczna związana z napływem dzieci i młodzieży z innych krajów, w szczególności licznej grupy z Ukrainy, jest stabilna i na bieżąco monitorowana w oparciu o wpływające zgłoszenia podejrzeń lub rozpoznań zakażeń lub choroby zakaźnej (ZLK-1), oraz Zgłoszenia dodatniego wyniku badania w kierunku biologicznych czynników chorobotwórczych (ZLB-1). Nie odnotowano żadnych zachorowań na choroby zakaźne, przeciw którym wykonuje się obowiązkowe szczepienia ochronne dzieci i młodzieży. Ponadto PPIS w Zduńskiej Woli informował podmioty lecznicze na podległym terenie o umieszczeniu komunikatu Ministra Zdrowia na stronie internetowej PSSE w Zduńskiej Woli w sprawie realizacji szczepień ochronnych u dzieci, które przekroczyły granice RP z Ukrainą w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa.”

(akta kontroli str. 469-475, 709-719, 735-736)

PPIS przedstawiał Radzie Powiatu Informację Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Zduńskiej Woli o stanie zabezpieczenia Sanitarnego Powiatu Zduńskiej Woli za rok 2021 w dniu 9 czerwca 2022 r. a za rok 2022 w dniu 16 marca 2023 r. zgodnie z art. 12a ust.3 ustawy o PIS. W Informacjach zarówno za rok 2021 jak i za rok 2022 zawarto dane o liczbie dzieci objętych nadzorem w ramach programu obowiązkowych szczepień ochronnych, dodatkowo w informacji za rok 2021 zawarto zapis o zwiększającej się liczbie osób odmawiających wykonania obowiązkowych szczepień i ilości wysłanych pism informacyjnych do rodziców, natomiast w informacji za rok 2022 podano liczbę osób uchylających się od szczepień i wykaz podjętych przez PSSE w tym zakresie działań²⁸.

(akta kontroli str. 720-730)

Na 2021 rok PSSE zaplanowała 60 kontroli w podmiotach leczniczych, które wykonywały szczepienia ochronne u dzieci i młodzieży, z czego zrealizowano 21, na rok 2022 zaplanowano 37 a wykonano 30, natomiast na rok 2023 zaplanowano 37 kontroli i wszystkie zostały zrealizowane. Z wyjaśnień PSSE wynika, iż niepełne wykonanie zaplanowanych kontroli na lata 2021 i 2022 spowodowane było ogromem dodatkowych zadań związanych z pandemią.

W kontrolowanym okresie w placówkach objętych kontrolą NIK PSSE przeprowadziła sześć²⁹ kontroli w SPZPOZ w Szadku i siedem³⁰ kontroli w SPZOZ w Zduńskiej Woli. Kontrole te dotyczyły szczepień ochronnych wykonywanych - w przypadku pierwszej placówki - w okresie od 31 stycznia 2020 r. do 30 stycznia 2023 r., a w przypadku drugiej placówki od 12 lutego 2020 r do 27 lutego 2023 r. Nie stwierdzono nieprawidłowości, nie formułowano zaleceń, uwag i wniosków.

(akta kontroli str. 838-986)

1.2. Wszystkie sprawy prowadzone przez PSSE w stosunku do osób uchylających się od szczepień z okresu poprzedzającego kontrolę zostały zakończone do końca roku 2019 i do grudnia 2021 r. nie były podejmowane nowe działania z uwagi na pandemię COVID-19. W latach 2021-2023 w sprawozdaniach PSSE wykazano odpowiednio: 29, 26 i 49 dzieci i 38, 38 i 45 rodziców uchylających się od obowiązkowych szczepień ochronnych. Wobec wszystkich podjęto działania zmierzające do wyegzekwowania obowiązku zaszczepienia, począwszy od pism edukacyjno zobowiązujących i w dalszej kolejności w przypadku braku reakcji rodziców bez zbędnej zwłoki podejmowano kolejne działania, tj.: wystawiano upomnienia, i następnie tytuły wykonawcze.

W roku 2021 z 29 przypadków dzieci (38 rodziców) uchylających się od szczepień zgłoszonych do PSSE:

- w siedmiu przypadkach dzieci zostały zaszczepione w roku 2022³¹,
- w czterech przypadkach dzieci skierowano do poradni konsultacyjnych,

²⁸ M.in.: ilość wysłanych pism informacyjnych, upomnień, tytułów wykonawczych, itp.

²⁹ Jedną w 2021 r., dwie w 2022 r. i trzy w 2023 r.

³⁰ Jedną w 2021 r. i po trzy w latach 2022 i 2023.

³¹ Dwoje w styczniu, troje w marcu.

- w trzech przypadkach rodzice przedstawili odroczenie szczepienia ze względów zdrowotnych,

- w pięciu przypadkach przekazano sprawy do innych PSSE.

natomiast w stosunku do 10 dzieci działania zmierzające do wyegzekwowania obowiązku szczepień podjęto w roku następnym, o czym szerzej w pkt 6 sekcji Stwierdzone nieprawidłowości.

W pozostałych trzech przypadkach uchylenia się od szczepień zgłoszonych w roku 2021 prowadzono: dwie sprawy (dotyczące trojga dzieci i czworga rodziców).

Wysłano cztery pisma edukacyjno-zobowiązujące, dalsze postępowanie w stosunku do osób uchylających się prowadzono w 2022 r.

W wyniku postępowań rozpoczętych w 2021 r. w ww. dwóch sprawach PWIS w Łodzi nałożył sześć grzywnien w łącznej wysokości 7.400 zł³².

W roku 2022 prowadzono ogółem 32 sprawy³³, (dotyczące 37 dzieci³⁴ i 49 rodziców³⁵).

Zakończono 10 spraw, w tym:

- trzy sprawy z uwagi na zaszczepienie trojga dzieci, z obowiązku zaległych szczepień ochronnych wywiązało się pięcioro rodziców,
- siedem spraw z uwagi na przekazanie dokumentacji do innych PSSE zgodnie z właściwością miejscową, obejmujących ośmioro dzieci i pięcioro rodziców.

Ponadto po zmianie adresu zamieszkania sprawę jednego ojca przekazano do innej stacji PSSE zgodnie z właściwością miejscową .

Na koniec 2022 r. prowadzono 22 sprawy, z zaległymi szczepieniami było 26 dzieci i 38 rodziców³⁶.

Po działaniach podjętych w stosunku do rodziców uchylających się od szczepień w 2022 r. w trakcie szczepienia było troje dzieci od sześciu zobowiązanych rodziców (sprawy w toku).

Na podstawie zaświadczeń wydanych przez lekarzy specjalistów odroczone cztery sprawy (pięcioro dzieci i ośmioro rodziców).

W 2022 r. PSSE wysłała, m.in:

- 86 pism edukacyjno- zobowiązujących, w tym 44 wezwania,
- 34 upomnienia³⁷,
- 19 tytułów wykonawczych³⁸,
- siedem postanowień oddalających zarzuty,
- cztery pisma dot. postanowień ostatecznych.

W wyniku postępowań rozpoczętych w 2022 r. w 11 sprawach PWIS w Łodzi nałożył 21 grzywnien w łącznej wysokości 26.400 zł³⁹.

W roku 2023 prowadzono ogółem 47 spraw⁴⁰, (dotyczących 51 dzieci⁴¹ i 65 rodziców⁴²).

Zakończono 15 spraw, w tym:

- sześć spraw - z uwagi na zaszczepienie sześciorga dzieci, z obowiązku zaległych szczepień ochronnych wywiązało się dziewięcioro rodziców,
- dziewięć spraw z uwagi na przekazanie dokumentacji do innych stacji PSSE zgodnie z właściwością miejscową, (w tym troje dzieci i ośmioro rodziców).

³² 2 x 2.000,- zł; 2 x 900,- zł i 2 x 800,- zł.

³³ w tym: 30 nowych spraw i dwie sprawy kontynuacja z 2021 r.

³⁴ 34 z 2022r. i troje z 2021 r.

³⁵ 45 z 2022 i czworo z 2021 r.

³⁶ Dane zgodne ze sprawozdaniem za IV kwartał 2022 r.

³⁷ Zawierające wszystkie zapisy wymagane przepisami prawa.

³⁸ Sporządzone wg. ustalonego wzoru, z zachowaniem terminów określonych przepisami prawa.

³⁹ 2 x 400,- zł. 2 x 600,- zł, 2 x 1.000 zł, 4 x 1.100,- zł, 2 x 1.200,- zł, 2 x 1.400,- zł, 3 x 1.600,- zł i 4 x 2.000,- zł.

⁴⁰ w tym 25 nowych spraw i 22 sprawy kontynuacji z 2022 r.

⁴¹ 26 z 2022 r. i 25 z 2023 r.

⁴² 38 z 2022 r. i 27 z 2023 r.

Ponadto przekazano do innych stacji PSSE zgodnie z właściwością miejscową trzech ojców.

Na koniec 2023 r. prowadzono 32 sprawy, z zaległymi szczepieniami było 49 dzieci i 45 rodziców⁴³.

Po podjętych działaniach w stosunku do rodziców uchylających się od szczepień w trakcie szczepienia było czworo dzieci od ośmiorga zobowiązanych rodziców (sprawy w toku).

Na podstawie zaświadczeń wydanych przez lekarzy specjalistów odroczone siedem spraw (dot. ośmiorga dzieci i 10 rodziców).

W 2023 r. PSSE wysłała:

- 44 pisma edukacyjno-zobowiązujące, w tym 30 wezwań,
- 24 upomnienia⁴⁴,
- 28 tytułów wykonawczych⁴⁵,
- 14 postanowień oddalających zarzuty,
- 11 pism dot. postanowień ostatecznych,

W wyniku postępowań rozpoczętych w 2023 r. w ośmiu sprawach PWIS w Łodzi nałożył 11 grzywien w łącznej wysokości 12.000 zł⁴⁶.

(akta kontroli str. 742-794)

PPIS wyjaśniła, iż w trakcie prowadzonych postępowań w stosunku do osób uchylających się od szczepień uwzględniano wytyczne przekazane przez WSSE w Łodzi w trakcie szkoleń prowadzonych dla pracowników podległych PSSE. Dotyczyło to w szczególności:

- ustalenia przed podjęciem działań na podstawie dokumentacji medycznej dziecka czy nie ma przeciwwskazań do szczepienia, czy dziecko było kierowane do poradni specjalistycznych, czy wystąpiły niepożądane odczyny poszczepienne,
- podejmowania działań wobec osób uchylających się od obowiązku szczepień nie wcześniej niż po ukończeniu przez dziecko 15 miesiąca życia,
- niepodejmowania działań zmierzających do wszczęcia egzekucji przed ukończeniem przez dziecko wieku, w którym obowiązek jest wymagalny wg programu Szczepień ochronnych (dotyczy dzieci starszych),
- wystawiania upomnień osobno na każdego rodzica i każde dziecko.

(akta kontroli str. 776-794)

PSSE w Zduńskiej Woli posiadała wiedzę na temat tzw. pustych kart (z różnych przyczyn dzieci niezaszczepione na oddziałach noworodkowych) przekazywanych przez szpitale do placówek POZ na terenie powiatu zduńskowolskiego. W latach 2021-2023 dotyczyło to sześciu takich placówek, do których przekazano ze szpitali 14 „0” kart uodpornienia. Informacje o stanie tych spraw PSSE pozyskiwał w trakcie prowadzonych kontroli w POZ, a także ze zgłoszeń o osobach uchylających się od szczepień przekazywanych przez POZ do PPIS. Stan poszczególnych przypadków przedstawiał się następująco:

- jedno dziecko⁴⁷ rozpoczęło cykl szczepień⁴⁸,
- w stosunku do jednego dziecka⁴⁹ PSSE podjęła działania⁵⁰ niezwłocznie po pozyskaniu informacji z POZ⁵¹,

⁴³ Dane zgodne ze sprawozdaniem za IV kwartał 2023 r.

⁴⁴ Zawierające wszystkie zapisy wymagane przepisami prawa.

⁴⁵ Sporządzone wg. ustalonego wzoru, z zachowaniem terminów określonych przepisami prawa.

⁴⁶ 2 x 400,- zł, 2 x 600,- zł, 4 x 1.100,- zł, 2 x 1.800,- zł, 1 x 2.000,- zł.

⁴⁷ ur. 06.11.2023 r.

⁴⁸ Informacja pozyskana przez PSSE w trakcie kontroli NIK ale dziecko było przed 15 m. życia (brak wskazań interwencji PSSE).

⁴⁹ Ur. 09.07.2022 r.

⁵⁰ Wysłano pismo zobowiązujące do rozpoczęcia szczepień ochronnych.

1. W kontrolowanym okresie PPIS nie egzekwowała przekazywania przez Oddział Noworodkowy Zduńskowolskiego Szpitala Powiatowego (placówka wykonująca obowiązkowe szczepienia ochronne) kwartalnych Sprawozdań z obowiązkowych szczepień ochronnych. Obowiązek sporządzania i przekazywania do PSSE takich sprawozdań wynikał z art. 17 ust. 8 pkt 2 ustawy o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi. Dane te przekazywano do PSSE telefonicznie i co prawda ujmowano je w sprawozdaniach PSSE lecz w czterech kwartałach⁶³ (z 12 objętych kontrolą) ilość zużytych szczepionek uzgodniona telefonicznie i zagregowana do sprawozdań PSSE różniła się z ilością zużytych szczepionek podanych przez Szpital w trakcie kontroli NIK, co świadczy o tym, że dane podawane w sprawozdaniach przekazywanych do WSSE były nierzetelne.

Z wyjaśnień PPIS jak i informacji uzyskanych od Prokurenta Zarządu Zduńskowolskiego Szpitala Powiatowego wynikało, iż w związku z obowiązującym w Polsce stanem epidemii, zadania Inspekcji Sanitarnej jak również Zduńskowolskiego Szpitala Powiatowego, który został przekształcony w szpital covidowy, zostały skoncentrowane na walce z wirusem SARS-CoV-2. W związku z powyższym dla ułatwienia pracy obu jednostkom dane do sprawozdań były zbierane telefonicznie.

(akta kontroli str. 658-674, 737-741)

NIK przyjmuje powyższe wyjaśnienia odnoszące się do wzmożonego działania placówek w okresie walki z wirusem SARS-CoV-2, wskazuje jednak, że powyższą formę przekazywania danych stosowano w całym okresie objętym kontrolą.

2. W latach 2021-2023 PSSE nie egzekwowała od podległych placówek POZ, w których wykonywano obowiązkowe szczepienia ochronne właściwego sposobu przekazywania Sprawozdań kwartalnych z przeprowadzonych szczepień. W większości przypadków Sprawozdania z wykonywanych szczepień ochronnych zarówno kwartalne przekazywane były do PSSE osobiście przez pracowników placówek bezpośrednio do Sekcji Nadzoru Epidemiologicznego, co było niezgodne z § 13 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 18 sierpnia 2011 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych⁶⁴, który stanowi, że kwartalne sprawozdanie z przeprowadzonych obowiązkowych szczepień ochronnych przekazywane jest do PSSE w terminie 7 dni po zakończeniu kwartału, za pomocą środków komunikacji elektronicznej albo listem poleconym. Konsekwencją takiego przekazywania ww. sprawozdań (z ręki do ręki) był brak śladu rewizyjnego daty składania dokumentów, w związku z powyższym nie było możliwe stwierdzenie terminowości ich składania.

PPIS wyjaśniła, iż w okresie epidemii Covid-19 zdarzało się, że sprawozdania podmiotów leczniczych były doręczane wprost w formie pisemnej do Sekcji Nadzoru Epidemiologicznego PSSE, przy okazji pobierania przez nich preparatów szczepionkowych, co było związane z natłokiem obowiązków pracowników tych jednostek.

(akta kontroli str. 737-741)

3. W okresie objętym kontrolą PSSE przyjęła od pięciu (na dziewięć) placówek wykonujących szczepienia ochronne niekompletne sprawozdania kwartalne z wykonywania tych szczepień. W przedmiotowych Sprawozdaniach nie wypełniono danych w dziale II dotyczących liczby osób uchylających się od szczepień, (na koniec ostatnich kwartałów: 2021 r. nie wykazano łącznie dziewięciu osób; 2022 r. siedmiu osób i 2023 r. 11 osób). Ponadto żadna

⁶³ W II kw. 2021 r., w III kw. 2022 r. oraz w II i IV kw. 2023 r.

⁶⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 2172 ze zm., dalej: rozporządzenie w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych.

z dziewięciu placówek nie dołączała do sprawozdań imiennego wykazu osób uchylających się od szczepień, co było niezgodne z wzorem załącznika nr 4 określonym w § 13 rozporządzenia w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych. Dodatkowo o trojgu niezaszczepionych dzieci urodzonych w 2021 i 2022 roku (posiadających puste karty szczepień), których placówki POZ nie zgłosiły do PSSE, PPIS uzyskał informację w wyniku działań podjętych przez kontrolera NIK w trakcie niniejszej kontroli.

PPIS wyjaśniła, iż ze względu na panującą w tym okresie pandemię przyjmowano sprawozdania z niekompletnymi danymi, a liczbę osób uchylających się od szczepień ustalono na podstawie dokumentów źródłowych zgłoszonych do PSSE przez POZ na druku „Zgłoszenie rodziców uchylających się od szczepień swojego dziecka”.

(akta kontroli str. 55-468, 737-741, 810-830)

4. W kontrolowanym okresie w PSSE nie przeprowadzono weryfikacji i sprawdzania przedkładanych przez placówki POZ sprawozdań kwartalnych, co nie spełniało wymogów art. 5 ust. 1 pkt 3 ustawy o PIS. Kontrola wykazała liczne błędy rachunkowe w zakresie ilości zużytych szczepionek i ilości kart uodpornienia, co skutkowało przyjmowaniem do dalszej agregacji danych niezrzetelnych informacji.

PPIS wyjaśniła, iż głównym zadaniem Inspekcji Sanitarnej, a głównie Sekcji Nadzoru Epidemiologicznego było koordynowanie i podejmowanie szybkich działań w związku z pandemią Covid-19. Sprawozdania w tym okresie były sporządzane, ale nie prowadzono wnikliwej weryfikacji, co mogło być powodem poczynionych błędów rachunkowych.

(akta kontroli str. 731-734, 795-798)

5. Dane w Sprawozdaniach składanych do WSSE za poszczególne kwartały kontrolowanego okresu były niezgodne z danymi wynikającymi ze sprawozdań składanych do PSSE przez placówki POZ⁶⁵. Różnice w danych z załączników nr. 4 ww. sprawozdań dotyczących liczby kart uodpornienia wg stanu w ostatnim dniu okresu sprawozdawczego to: III kw.2022 – jedna pozycja⁶⁶, II kw. 2023 – dwie pozycje⁶⁷ i IV kw. 2023 – jedna pozycja⁶⁸. Ponadto w liczbie wykazanych dzieci uchylających się od szczepień różnice⁶⁹ wynosiły: I kw. 2021 r. – cztery osoby, III kw. 2021 r. – sześć osób, IV kw. 2021 r. – dziewięć osób, I kw. 2022 r. - 20 osób, II kw. 2022 r. – 12 osób, III kw. 2022 r. – cztery osoby, IV kw. 2022 r. – siedem osób,, I kw. 2023 r. – 20 osób, II kw. 2023 r. – 18 osób, III kw. 2023 r. – 16 osób i IV kw. 2023 r. – 11 osób. Natomiast w załączniku nr 5: I kw. 2021 – jedna pozycja⁷⁰, II kw. 2021 – jedna pozycja⁷¹, III kw.2021 – cztery pozycje⁷², IV kw. 2021 – dwie pozycje⁷³, I kw. 2022 – jedna pozycja⁷⁴, IV kw. 2022 – jedna pozycja⁷⁵ i I kw. 2023 – dwie pozycje⁷⁶. Ponadto dane dotyczące

⁶⁵ W załączniku nr 4 w zakresie liczby kart uodpornienia na koniec okresu sprawozdawczego w poszczególnych rocznikach i ilości wykazanych dzieci uchylających się od szczepień, a w załączniku nr 5 w zakresie ilości wykorzystania poszczególnych szczepionek.

⁶⁶ Różnica o jedną kartę uodpornienia.

⁶⁷ Różnica odpowiednio: o cztery i jedną kartę uodpornienia

⁶⁸ Różnica o jedną kartę uodpornienia.

⁶⁹ Podano więcej w sprawozdaniach PSSE do WSSE.

⁷⁰ Różnica o jedną sztukę szczepionki.

⁷¹ Różnica o jedną sztukę szczepionki.

⁷² Różnice odpowiednio: o 39, jedną, pięć i 27 sztuk szczepionek.

⁷³ Różnice o jedną i 110 sztuk szczepionek.

⁷⁴ Różnica o 22 sztuki szczepionek.

⁷⁵ Różnica o jedną sztukę szczepionki.

⁷⁶ Różnica o jedną i siedem sztuk szczepionek.

ilości zużytych szczepionek, przekazywane do PSSE telefonicznie z Oddziału Noworodków Zduńskowolskiego Szpitala Powiatowego nie pokrywały się z danymi uzyskanymi w powyższym zakresie w toku kontroli NIK, tj.; w II kw. 2021 r. PSSE zagregowała do sprawozdania 29 szczepionek na BCG, a Szpital wykazał 27; w III kw. 2022 r. PSSE zagregowano 28 szczepionek na BCG i 29 na WZW, a Szpital wykazał 20 i 21; w II kw. 2023 r. zagregowano po siedem szczepionek na BCG i na WZW, a Szpital wykazał po 22 i w III kw. 2023 r. zagregowano po 18 szczepionek na BCG i na WZW, a Szpital wykazał po 17 szczepionek na obie choroby. Powyższe rozbieżności skutkowały przekazywaniem nierzetelnych danych w zakresie obowiązkowych szczepień ochronnych do WSSE.

PPIS wyjaśniła, że rozbieżności wyniknęły z błędów przy sumowaniu danych.

(akta kontroli str. 55-468, 476-509, 692-704, 737-741, 795-798)

6. W roku 2021 w stosunku do 10 dzieci uchylających się od szczepień zgłoszonych do PSSE działania zmierzające do wyegzekwowania obowiązku szczepień podjęto w roku następnym, z tego: w jednym przypadku w styczniu 2022, w pięciu przypadkach w marcu 2022 r., w czterech przypadkach w czerwcu 2022 r.

PPIS wyjaśniła, że „w tym okresie w Inspekcji Sanitarnej wszystkie działania były skupione na podejmowaniu działań w stosunku do osób chorych i osób z ich otoczenia. Ponadto z uwagi na pandemię COVID-19 przychodnie ograniczały przyjmowanie pacjentów, głównie prowadzono teleporady oraz rodzice z obawy przed zakażeniem wirusem SARS-CoV-2 przekładali termin szczepień ochronnych dzieci.”

(akta kontroli str. 742-794)

OCENA CZĄSTKOWA

W latach 2021-2023 Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny miała wiedzę o placówkach Podstawowej Opieki Zdrowotnej i Szpitalach udzielających na terenie powiatu zduńskowolskiego świadczeń polegających na szczepieniu dzieci i młodzieży. Posiadała wiedzę na temat ilości kart uodpornienia dzieci i młodzieży poniżej 20 lat, będących zarejestrowanych w podległych placówkach POZ jak również o liczbie osób uchylających się od obowiązkowych szczepień ochronnych i przyczynach odmów zaszczepienia. Kierowała do placówek POZ instrukcje wypełniania sprawozdań, lecz nie wykazała się rzetelnością i starannością w zbieraniu, weryfikowaniu, agregowaniu i przekazywaniu danych pozyskanych z POZ, o czym świadczyło: przyjmowanie sprawozdań z niekompletnymi danymi, w niewłaściwy sposób oraz liczne błędy rachunkowe w sprawozdaniach zarówno otrzymywanych od placówek POZ jak i sporządzanych przez PSSE i przekazywanych dalej do WSSE. PPIS wykorzystywała wyniki analiz do zachęcania rodziców i analizowała skutki napływu dzieci i młodzieży z innych krajów, w szczególności z Ukrainy. W celu wyegzekwowania obowiązku zaszczepienia od osób uchylających się podejmowano czynności edukacyjno-informacyjne i upominające, a następnie wszczynano postępowania egzekucyjne, które w 16 przypadkach przyniosły efekt w postaci zaszczepienia dzieci.

OBSZAR

2. Działania oświatowo-zdrowotne Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w celu realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży.

2.1. W okresie objętym kontrolą pracownicy PSSE w ramach zadań wynikających z art. 6 pkt 1, 2 i 4 ustawy o PIS podejmowali czynności dotyczące działalności oświatowo-zdrowotnej ukierunkowanej na promocję obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży, t.j.:

- przeprowadzano edukację bezpośrednią oraz telefoniczną prowadzoną zarówno z osobami zainteresowanymi obowiązkowymi szczepieniami ochronnymi jak i osobami uchylającymi się od wykonywania obowiązkowych szczepień ochronnych;
- 31 marca 2022 – przesłano drogą elektroniczną do Zduńskowolskiego Szpitala Powiatowego materiały edukacyjne (ulotki) dla kobiet w ciąży, w języku polskim i ukraińskim dotyczące OSO ze szczególnym uwzględnieniem gruźlicy⁷⁷;
- pracownik Sekcji Nadzoru Higieny Dzieci i Młodzieży przekazał informacje placówkom edukacyjnym na temat „Tygodnia dla profilaktyki chorób zakaźnych” wraz z informacją o dostępności materiałów edukacyjnych na stronie internetowej⁷⁸ w efekcie czego jedna ze szkół zwróciła się do PSSE w Zduńskiej Woli z prośbą o przeprowadzenie zajęć edukacyjnych dla uczniów⁷⁹;
- pracownicy Sekcji Nadzoru Epidemiologicznego PSSE w Zduńskiej Woli przeprowadzili w dniu 19.09.2022 r. spotkanie z uczniami klas ósmych Szkoły Podstawowej nr 10 w Zduńskiej Woli w ramach „Tygodnia dla profilaktyki chorób zakaźnych”, w trakcie którego omawiano podstawowe choroby zakaźne, edukowano z zasad zapobiegania chorobom zakaźnym uwzględniając wiedzę na temat korzyści wynikających z wykonywania szczepień ochronnych⁸⁰;
- zaproszono pracowników podmiotów leczniczych na podległym terenie do udziału w konferencji „Szczepienia ochronne gwarancją na lepszą jakość życia” organizowanej z okazji Europejskiego Tygodnia Szczepień 2023⁸¹;
- w siedzibie PSSE prowadzono Punkt Informacyjny dla pacjentów Stacji w ramach Europejskiego Tygodnia Szczepień 2023; wydawano materiały edukacyjne na temat chorób zakaźnych i szczepień ochronnych;
- w 2023 roku realizowana była akcja Europejski Tydzień Szczepień podczas której, zamieszczono na stronie internetowej PSSE w Zduńskiej Woli obszerną informację (wraz z materiałami edukacyjnymi) dotyczącą szczepień i ich wpływu na ogólną poprawę zdrowia społeczeństwa⁸², dokonano dystrybucji drogą elektroniczną materiałów dotyczących szczepień ochronnych (w tym OSO) do szkół podstawowych oraz 13 ZOZ-ów publicznych i Zduńskowolskiego Szpitala Powiatowego⁸³;
- w pięciu szkołach ponadpodstawowych realizowane były programy profilaktyczne dotyczące WZW czyli „Podstępne WZW” i „Wybierz życie pierwszy krok”⁸⁴;

Ponadto PPIS wystosował do rodziców dzieci nowonarodzonych „List Intencyjny” w sprawie istoty obowiązkowych szczepień ochronnych w celu podniesienia świadomości w sprawie zdrowia własnego dziecka oraz pismem z dnia 5 maja 2023 r. przypomniał podmiotom leczniczym wykonującym szczepienia w ramach PSO o konieczności uzupełniania lub realizacji szczepień dzieci p/poliomyelitis oraz podejmowaniu wszelkich możliwych działań zmierzających do wzrostu wyszczepialności dzieci⁸⁵.

Z wyjaśnień PPIS wynika, że nie dokonywano ocen działalności oświatowo-zdrowotnej dotyczącej szczepień obowiązkowych dzieci i młodzieży prowadzonej

⁷⁷ Potwierdzenia wysłania wiadomości email i wzory ulotek.

⁷⁸ Pismo PSSE.NSHDM.9011.2.6.2022.JG z dnia 2 września 2022 r.

⁷⁹ Pismo z dnia 9 września 2022 r.

⁸⁰ Dokumentacja fotograficzna z przeprowadzonych zajęć.

⁸¹ Pismo PSSE.NSEP.9011.6.32.2023. KW z dnia 19 kwietnia 2023 r.

⁸² Wydruk ze strony internetowej PSSE z 21 kwietnia 2023 r.

⁸³ Pismo z Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego z linkami do stron internetowych i harmonogram konferencji oraz email z materiałami edukacyjnymi.

⁸⁴ Email do szkół z prośbą o zamieszczenie ulotek edukacyjnych na tablicach ogłoszeń w placówkach szkolnych.

⁸⁵ Pismo PSSE.NSEP.9011.6.37.2023.MU z dnia 5 maja 2023 r. oraz Pismo PSSE.NSEP.9011.8.44.2023.AK z dnia 28 grudnia 2023r do podmiotów leczniczych o przekazanie rodzicom załączonego listu intencyjnego.

m.in. przez środki masowego przekazu⁸⁶, podmioty lecznicze i inne instytucje, gdyż koncentrował się głównie na realizacji wytycznych GIS oraz WSSE w Łodzi.

Ponadto PPIS wyjaśniła, że „w kontrolowanym okresie w Polsce obowiązywał stan epidemii (od dnia 20 marca 2020r.) związanej z zakażeniami wirusem SARS-CoV-2. Z dniem 16 maja 2022r. stan epidemii zmieniono na stan zagrożenia epidemicznego, a z dniem 1 lipca 2023r. na terenie Polski został zniesiony stan zagrożenia epidemicznego spowodowany zakażeniami wirusem SARS-CoV-2.

W związku z powyższym działalność PSSE w Zduńskiej Woli w roku 2021 była w dużej mierze skoncentrowana na zadaniach wynikających z ww. stanu, nałożonych odrębnymi przepisami na Państwową Inspekcję Sanitarną w Polsce przez Ministra Zdrowia i Głównego Inspektora Sanitarnego”.

(akta kontroli str. 469-475, 995-1087)

2.2. W okresie objętym kontrolą PPIS nie opracowywała i nie przekazywała do realizacji podmiotom leczniczym programów i planów działalności zapobiegawczej i przeciwepidemicznej uwzględniających problematykę obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży, a co za tym idzie nie kontrolowała ich realizacji.

PPIS wyjaśniła, iż wynikało to z przekonania, że plany i programy dotyczące szczepień ochronnych opracowywane są przez jednostki wyższego szczebla, tak jak w przypadku innych programów profilaktycznych, których wykonanie nadzoruje Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny.

(akta kontroli str. 795-798)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działania oświatowo-zdrowotne Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w celu realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży. W okresie objętym kontrolą Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny podejmowała liczne czynności dotyczące działalności oświatowo-zdrowotnej ukierunkowanej na promocję obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży.

IV Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

Wnioski

1. Wzmoczenie nadzoru nad placówkami realizującymi obowiązkowe szczepienia ochronne dzieci i młodzieży w zakresie:
 - wypełniania przez te placówki obowiązku dostarczania wymaganych sprawozdań (zgodnie z art. 17 ust. 8 pkt 2 ustawy o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi),
 - przekazywania wymaganych sprawozdań we właściwy sposób (zgodnie z § 18 rozporządzenia w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych),

⁸⁶ Wydruki z aplikacji Facebook i Pismo PSSE.NSOZPZ.9011.1.1.2023.MB z dnia 29 maja 2023 r. do ZW Media Telewizja kablowa w Zduńskiej Woli.

- egzekwowania kompletnych i prawidłowych danych w sprawozdaniach.
2. Zachowanie szczególnej staranności i rzetelności przy weryfikowaniu sprawozdań składanych do PSSE oraz przy sporządzaniu sprawozdań składanych do Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Łodzi.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Łodzi. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Łódź, 8 kwietnia 2024 r.

Kontroler
Renata Biskupska
Gł. Specjalista kp.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Łodzi
p.o. Dyrektora
Piotr Walczak

.....
Podpisano elektronicznie

.....
Podpisano elektronicznie